

جهان خامنشیان

تاریخ، هنر و جامعه در ایران باستان

جان کرتیس و سنت جان سیمپسون

ترجمه خشایار بهاری

سرشناسه : کرتیس، جان، ۱۹۴۶ - م.
 عنوان و نام پدیدآور: جهان هخامنشیان: تاریخ، هنر و جامعه در ایران باستان، جان کرتیس
 و سنت جان سیمپسون؛ ترجمه خشایار بهاری.
 مشخصات نشر : تهران: نشر فرزانه روز، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری : ۴۷۲ ص: مصور.
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۳۲۱-۳۸۲-۴
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 یادداشت : عنوان اصلی: The world of Achaemenid Persia : history, art and society in Iran and the ancient Near East
 یادداشت : نمایه
 موضوع : ایران -- تاریخ -- هخامنشیان، ۵۵۸ - ۳۳۰ ق. م.
 موضوع : ایران -- تاریخ -- پیش از اسلام
 موضوع : ایران -- تمدن -- از آغاز تا ۶۴۰ م.
 موضوع : ایران -- شاهان و فرمانروایان
 شناسه افزوده : سیمپسون، سنت جان
 شناسه افزوده : Simpson, St. Jhon
 شناسه افزوده : بهاری، خشایار، ۱۳۲۰ - مترجم
 رده بندی کنگره : ۹۱۳۹۲ ج ۹ / ک ۴ / DSR۲۱۹
 رده بندی دیویی : ۹۵۵/۰۱۴
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۱۸۳۶۲۲

جهان هخامنشیان

تاریخ، هنر و جامعه در ایران باستان

جان کرتیس و سنت جان سیمپسون

ترجمه خشایار بهاری

چاپ اول : ۱۳۹۹ ؛ تیراژ : ۱۵۰۰ ؛ قیمت : ۹۰۰۰ تومان

حروف نگاری : شبستری؛ لیتوگرافی : لا

طرح روی جلد: فرشید مثقالی / ریما میناس خاچکیان

ناظر چاپ: مجتبی مقدم

چاپ و صحافی تاجیک

تمامی حقوق این اثر محفوظ است.

تکثیر یا تولید مجلد آن کلی و جزئی به صورت (چاپ- فتوکپی- صوت- تصویر و انتشار الکترونیکی)

بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع و موجب تعقیب قانونی خواهد بود.

میدان ونک، خیابان گاندی شمالی، پلاک ۹، واحد ۱۰

تلفکس : ۸۸۸۸۲۲۴۷ - ۸۸۸۷۲۴۹۹ - ۸۸۶۷۹۴۴۳

صندوق پستی : ۱۹۶۱۵/۵۷۶

میدان ونک، خیابان گاندی شمالی، پلاک ۹، واحد ۱۰

تلفکس: ۸۸۸۸۲۲۴۷ - ۸۸۸۷۲۴۹۹ - ۸۸۶۷۹۴۴۳

E-mail: info@farzanpublishers.com

www.farzanpublishers.com

ISBN: 978-964-321-382-4

مجموعه مطالعات ایران باستان

ایران هزاران سال تاریخ مداوم دارد، تاریخی سرشار از فراز و نشیبهای

بهرت و بخت. در این میان یکی از بارزترین جلوه‌های فرهنگ و تمدن مردم ایران در این دوران باستان است، دورانی شکوهمند که تمدن بشری را پربار کرد و بر غنا آن افزود.

هدف از «مجموعه مطالعات ایران باستان» آن است که ترجمه

مهمترین و تاریک‌ترین کتب برگزیده راجع به ایران باستان را از هزاره‌های دور دست ماقبل تاریخ تا پیش از ساسانیان، در دسترس فارسی زبانان قرار دهد. و نیز با انتشار تالیفات علمی این شناسانه برجسته که تاکنون منتشر نشده‌اند، کمبود این راجع به ایران باستان را جبران کند و با نشان دادن وضع کنونی، بحث تحقیقی، بر علاقه و توجه به تاریخ و زبان و دین و هنر ایران باستان بیفزاید، و از این راه شناخت مبهم و محدودی را که امروزه بر حوزه‌های تحقیقاتی درباره ایران سایه انداخته است، به شناختی آگاهانه و بدیهی، یا بدل نماید و بر ماهیت فضای تحقیقات تاریخی و فرهنگی، برگذارد.

از آنجا که میراث ایران باستان کمتر مورد توجه بوده است، می‌کوشیم از یاری افراد ایران‌دوست و حمایت معنوی و مادی عمده‌ای که آنها برای شناخت و نشر آثار ایران کهن بهره‌مند شویم، استفاده کنیم. هر مجلد به نام از آنان سپاسگزاری نماییم.

امید است «مجموعه مطالعات ایران باستان» که در واقع بخشی گسترده و گشوده به تاریخ و فرهنگ و هنر و دین و زبان و ادبیات ایران دارد، موجب گسترش دانش ایران‌پژوهی و تمام دوستداران و شیفتگان فرهنگ ایرانی شود.

پیشگفتار ناشر

امسال مصادف با سی و پنجمین سال فعالیت فرهنگی نشر فرزانه و کتاب «جهان هخامنشیان» بیست و سومین عنوان از مجموعه مطالعات ایران باستان این انتشارات است. کثرت مطالعه مناسبات تاریخی ایران باستان و تجدید چاپ‌های مکرر این مجموعه مشوق ما در استمرار این فعالیت ملی و فرهنگی بوده است.

شاهنشاهان هخامنشی از ۵۵۰ تا ۳۳۰ پیش از میلاد بزرگ‌ترین و اولین امپراتوری چندین‌ملیتی و چندزبانی جهان باستان مقدم نرمان‌روایی کردند. در پاییز ۱۳۸۴، نمایشگاهی با عنوان «امپراتوری فراموش‌شده» دربارهٔ این دوران از تاریخ درخشان نیاکانمان در محل موزه بریتانیا در لندن برگزار شد. هم‌زمان، متخصصان و پژوهشگران برجسته دوران هخامنشی در همایشی در همان محل گرد هم آمدند. مقالات گردآوری‌شده این همایش به همت جان کرتیس (John Curtis) و سنت جان سیمپسون (St. John Simpson) به‌صورت کتابی تحت عنوان *(The World of Ancient Persian Empire)* در سال ۱۳۸۹ انتشار یافت. مقالات این کتاب که عمدتاً از سطح تخصصی و جامعیت بالا برخوردارند، تا جایی که با محتوای مجلد «امپراتوری فراموش‌شده» (نشر فرزانه روز ۱۳۹۲) و نیز کتاب «داریوش، شاه بزرگ» (نشر فرزانه روز ۱۳۹۶) هم‌پوشانی نداشته‌اند، در این ترجمه آورده شده‌اند.

مؤلفان فصول عمدتاً از صاحب‌نظران تراز اول بین‌المللی در حوزه مربوط بوده و بعضاً مقالات خود را در قالب «درس‌نامه‌ای» (review article)، «مقاله مروری» (lecture notes) و باقی را بشکل مطالعه موردی (Case Study) ارائه کرده‌اند که بکار

محققان مقوله مزبور می‌آید. از جمله می‌توان به فصولی درباره «انحطاط هخامنشیان» از دید یونانیان، ارتباط پارسیان با مادها، دین و سنت‌های خاک‌سپاری، معماری یادمانی پاسارگاد و تخت جمشید. مضامین هنری و مناسبتی در صحنه نگاره‌ها، زن در دوره هخامنشی، جامه پارسیان، نقش مهرها و گل‌نشته‌های ایلامی، کاربری کاخ‌های تخت جمشید، باستان‌شناسی فارس در هزاره مقدم بر ظهور پارسیان، سکه‌های خاندان فراتراکا در دوره پسا-هخامنشی، یافته‌های باستان‌شناسی هخامنشیان در کرانه‌های جنوبی خلیج فارس، و سرانجام به یکی از آخرین پژوهش‌های ریچارد فرای فکیده اشاره کرد.

طولانی‌ترین فصل کتاب نیز، در چارچوبی بدیع و در تقابل با گرایش رایج در تأثیرپذیری دانش‌های هخامنشیان از آیین زردشت، شمایل‌نگاری و نمادشناسی نگاره بیستون را مناسبت داده و با پیوند زدن جزئیات آن با جهان‌بینی مزدیسنا و فرازهایی از اوستا، به تأثیر متقابل هخامنشیان بر آیین زردشت پرداخته است که می‌تواند مبنای تحقیقات بیشتر در این زمینه باشد.

مقالات متنوع این کتاب دربردارنده آخرین اندیشه‌ها و پژوهش‌های فرهنگ و تمدن هخامنشیان بوده و امید است موجب روشن‌تر شدن مفاهیم این دوران و تحقیقات بیشتری گردد.

جهان دوران هخامنشی شایسته بررسی بیشتر و ستایش بیش از پیش است.

تورج الحدادی - سرپرست مجموعه ایران باستان

بهار ۱۳۹۸

فہرست مطالب

پیش گفتار گردآورندگان ۵

بخش ۱: تاریخ و تاریخ نگاری

فصل ۱ — «انجیل» و «خامنشیان»: نظریہ متداول در تاریخ نگاری قرن ہجدهم
اروپا — نگاہی انتقادی بہ دایش یک باور نادرست

پییر بریان (کالج برانک) ۱۳

فصل ۲ — کورش مادی و داریوش خامنشی؟

ریچارد نلسون فرای (استاد، دانشگاه ہاروارد) ۲۵

فصل ۳ — تاریخ خامنشی از زاویہ ای دیگر

توماس ہریسون (دانشگاه لیورپول) ۳۱

فصل ۴ — ہمہ مردان شاہ

کریستوفر توپلین (دانشگاه لیورپول) ۴۳

فصل ۵ — کورش و مادہا

مَت واترز (دانشگاه ویسکانسین) ۴۹

بخش ۲: دین

فصل ۶ — سُنّت خاکسپاری «مستقیم» خامنشیان: دلیلی بر زردشتی نبودن آنها، یا
گواہی بر مدارای مذہبی؟

آریک باسیروف (لندن) ۶۱

فصل ۷ — اہورامزدای آفرینندہ

آلبرت دو-یانگ (دانشگاه لیدن) ۷۳

فصل ۸ — از آتاکد دوشیب تا آرامگاه صخره‌ای: دین و فرهنگ متفاوت کورش و داریوش

۷۹ برونو یاکوبز (دانشگاه بازل)

فصل ۹ — زردشتی‌گری در دوره هخامنشی

۹۴ فیلیپ کرینبروک (دانشگاه گوتینگن)

فصل ۱۰ — پیدایش آئین پادشاهی هخامنشی و تأثیر آن بر اوستا

۱۰۳ ابوالعلاء سودآور (هیوستون)

بخش ۳: زن در دوره هخامنشی

فصل ۱۱ — گاهی ده‌بار به صحنه بارعام شاهی

۱۴۵ مارگریت برورس (دانشگاه نیوکاسل)

فصل ۱۲ — یک مهر اسب‌انتهای هخامنشی، با نقش زن بر تخت نشسته

۱۵۷ یودیت آل. لرنر (نیویورک)

بخش ۴: هنر و معماری

فصل ۱۳ — چرا تالار ستون‌دار؟

۱۶۹ هیلاری گوینیک (آتلانتا)

فصل ۱۴ — ارزیابی دوباره موتیفهای آجری: نقش ساخت بناهای آجری در شوش دوره هخامنشی

۱۸۱ سابرینا مرس (دانشگاه کالیفرنیا-برکلی)

فصل ۱۵ — امپراتوری هخامنشی در یک کلام: خزائن پی‌بش ابادای تخت جمشید

۱۹۷ سی.ل. نیمچوک (دانشگاه ایلی‌نویز، اسپرینگ فیلد)

فصل ۱۶ — تخت جمشید: «باز-تعبیر» کاخها و کارکرد آنها

۲۰۹ شاهرخ رزمجو (موزه بریتانیا)

فصل ۱۷ — نقش مادها در معماری هخامنشیان

۲۲۷ مایکل روف (دانشگاه مونیخ)

فصل ۱۸ — تغییرات پیش‌آمده در لباسهای شاهان هخامنشی

۲۳۵ ن.و. سکوندا (دانشگاه نیکولاس کوپرنیک، تورون)

بخش ۵: باستان‌شناسی

فصل ۱۹ — اردشیر اول بر تخت خشیارشا: چگونه یک مشاهده باستان‌شناختی بر دانش تاریخی ما می‌افزاید؟

۲۶۱ کامیار عبدی (تهران)

فصل ۲۰ — انتقال فرهنگ در آذربایجان ایران در عصر آهن ۳: دوره هخامنشی بر مبنای حفاریها و بررسیهای اخیر

۲۷۳ بهرام آجرلو (تهران)

فصل ۲۱ — شواهد باستان‌شناسی استقرارهای هخامنشی در ممسنی
علیره، سگی چاوردی، علیرضا خسروزاده، برنات مک‌کال، کامرون آ.
پترن، دانیل پتس، کورش روستایی، مژگان سیدین، لوید ویکز، محسن زیدی
(سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ایران، کمبریج، تاتینگهام و سیدنی)

۲۷۵

فصل ۲۲ — سپاه هخامنشی در چارچوب [ارتشهای] خاور نزدیک باستان
نایجل تالیس (موزه بریتانیا)

۲۸۷

فصل ۲۳ — منشأ هخامنشیان

۲۹۳ سیما یدالهی و عباس یلوانی (تهران)

فصل ۲۴ — حفاریهای دشتستان (بrazجان)

۲۹۵ احسان یغمایی (تهران)

بخش ۶: مهرها و سکه‌ها

فصل ۲۵ — بررسی تحلیلی مجموعه سکه‌های گنجینه بیخون (چکمه)
مهدی دریایی (تهران)

۲۹۹

فصل ۲۶ — سکه با نقش کماندار: بررسی ژرف‌تر هنر هخامنشی در آسیای صغیر
یانیک لینس (موزه لوور)

۳۰۱

فصل ۲۷ — سکه‌های فراتراکا از پارس: پلی میان هخامنشیان و ساسانیان
وستا سرخوش کرتیس (موزه بریتانیا)

۳۰۷

بخش ۷: طلا، نقره، شیشه و سرامیک

- فصل ۲۸ — [ظروف] نوشیدنی تجملی: ریتون با نقش سر جانور، از ایران تا یونان
 سوزان/ابینگاوس (هاروارد) ۳۲۵
- فصل ۲۹ — تخت جمشید و گنجینه جیحون به عنوان سند (چکیده)
 شاپور شهبازی (استاد پیشین دانشگاه اورگن شرقی) ۳۲۷

بخش ۸: مطالعات منطقه‌ای

- فصل ۳۰ — نگاهی دوباره به موضوع خشایارشا و معابد بابل
 آمیلی ک. ت. (دانشگاه لندن) ۳۳۱
- فصل ۳۱ — هخامنشیان و خلیج فارس
 دانیل ت. پتس (دانشگاه سیدنی) ۳۳۷
- فصل ۳۲ — دشمنان میراث‌داری: بازسازی برخوردهای سیاسی بین آسیای میانه و شاهنشاهی هخامنشی
 ووشین (دانشگاه پنسلوانیا) ۳۴۹
- کتابشناسی ۳۷۳
- نمایه ۴۱۵